

[Borgbjerg.]

en saadan begyndende Forstening, ogsaa sammenlignet med Folke- og Statskirker i andre Lande. Det forekommer mig utvivlsomt, at Livet er nok saa stærkt, at der er Retninger og Strømninger ude omkring i de andre Lande og i deres Kirker, der ganske anderledes søger at komme i Pagt med Tiden — det kan være noget godt, det kan betragtes som noget daarligt, bevares vel —, søger at komme i Overensstemmelse med Nutidens Opfattelse, med Nutidens videnskabelige Forskning, med Nutidens humane og sociale Ideer, end man søger herhjemme. Man kan ønske, at det ikke skal finde Sted, man kan have den Opfattelse, at da intet er saa konservativt som religiøse Skikke, er det godt at bevare disse religiøse Skikke, hele denne Stats- og Sognekirkeordning, saa urørt og ubevægelig som muligt, for derved bliver den et stærkt konservativt Element i hele Samfundslivet og styrker Konservatismen ogsaa paa mange andre Omraader. Derved bliver dette Stats- eller Folkekirkevæsen en Støtte, en aandelig Støtte for hele det bestaaende Samfund. Men jeg tror ikke, det er nogen god, ægte kirkelig eller sand kristelig Betragtning. I sidste Udgave af „Kirkens Aarvog“ skriver Biskop Ostenfeld, at der jo ikke i de senere Aar er gaaet noget stærkt Aandens Vejr hen over den danske Folkekirke, og deri har han utvivlsomt Ret. Nu skal jeg ingeniunde være blandt dem, der „foragter de ringe Dage“, men bliver dette ved for længe, mærkes der aldrig et Aandens Vejr, gaar der Aar efter Aar, Tiaar efter Tiaar, ja, maaske en Menneskealder eller mere uden et nyt Aandens Vejr, uden en Fornyse, uden nye Livsstrømninger, ja, saa ser det alligevel galt ud, saa er der noget galt paa Færde.

De gamle kirkelige Strømninger er mere eller mindre ved at ebbe ud, den grundtvigske Kirkepolitik er i Virkeligheden død, Slaget er tabt! Indre Mission er i en meget væsentlig Grad ved at blive Organisation og Forretning. Misforstaa mig nu ikke! Indenfor Folkekirken Rammer kan der selvfølgelig leves og leveres der af mange Enkeltmænd et ærligt, oprigtigt og godt religiøst Liv, der ogsaa kan give sig og giver sig Udslag i Kærlighedsgeringer, i Offervillighed. Men det er noget andet, jeg her har talt om, det er de store Fornyse, som ikke kan undværes, hverken i Kirkelivet eller i Samfundslivet: Reformationen, de senere store kirkelige Strømninger. Der er det nu ved at ebbe ud, der ser vi nu Død, Stilstand, Kirkegaardsro.

Jeg saa forleden Dag det Billede benyttet — jeg ved just ikke, om det var paa dette Omraade, men jeg fik Lyst til at bruge det her — at selv om en Hading — De husker Hading fra Saxo Grammaticus — stod op og kastede nok saa mange Hanehoveder ind over Kirkemuren, vilde der ikke lyde noget Hanegal fra den anden Side.

Nu ved jeg vel, at et Parti her i Landet, et politisk Parti, det radikale Venstre, søger, og sikkert med stor Ærlighed og oprigtigt Ønske om at naa frem, at genoplive den gamle grundtvigske Kirkepolitik og nu og da ogsaa indbringer Forslag derom. Der foreligger jo da ogsaa et Par saadanne Forslag her paa Tingets Bord til Behandling efter dette Lovforslags Behandling, og vi ser dem en Gang imellem. Dog har jeg ganske vist endnu ikke set noget Forslag fra det radikale Venstre om det, som var Hovedsagen for Grundtvig og hans virkelige Disciple: om Lære- og Ritualfrihed, om Præsteløftets Afskaffelse. Man kan sige: Det er en Administrationssag, det er noget, Ministeren maa gøre, naturligvis under Ansvar for Rigsdagen. Jeg tror, at det ærede Medlem, der er de Radikales kirkepolitiske Ordfører, en Gang talte noget om, at det var en Sag for Kongen som summus episcopus, den øverste Biskop. Det forekommer mig, at det er en meget statskirkelig, næsten enevoldskirkelig Betragtning, men det skal jeg nu ikke komme nærmere ind paa. Paa dette Omraade har der ganske vist foreligget Ønsker, været Agitation, men positive Forslag derom har vi ikke set.

Men jeg vil gerne til den Side sige, at jeg tror, at det radikale Venstres radikale grundtvigske kirkepolitiske Program, som Tilstanden er for Tiden, og som den vil vedblive at være, hvis vi ikke faar dette Stød fremad mod noget nyt, er i Virkeligheden en Utopi, noget, som man kan tale om, agitere med, søge at udbrede Oplysning om, men som er uigennemførligt. Thi i det Øjeblik, der for Alvor var Tale om at gennemføre kirkepolitiske Reforme af denne Art, vilde der rejse sig Modstand — naturligvis — fra deres Side, som er derimod, og det vil ikke blive ganske smaa Kredse indenfor Folkekirken, og saa vil det træde i Virksomhed, som den højtærede Kirkeminister sagde, at vel har Staten et Formynderskab over Kirken, men den maa ikke gøre Brug deraf, den maa ikke røre ved indre kirkelige Spørgsmaal, hvoraf igen Følgen bliver, at alt bliver ved det gamle. Som Forholdene nu ligger, kommer derfor det ærede radikale Parti ved sin Kirkepoli-